

Doudar O.V. Methodological providing of the interpersonal perception study

The article investigates theoretical and methodical aspects of psycho-diagnostic study of interpersonal perception. It determines the necessity of using this complex of psycho-diagnostic methods.

Key words: *interpersonal interaction, interpersonal perception of the person, object of perception, subject of perception, image, diagnostic tools.*

УДК 159.923

О.І. Климишин

**ДУХОВНІСТЬ ЯК ОНТИЧНА
ВЛАСТИВІСТЬ ЛЮДИНИ**

Подано аргументацію погляду на духовність як онтичну властивість людини шляхом аналізу та синтезу теоретичних положень дослідження духовності особистості в сучасній психологічній науці.

Ключові слова: *особистість, духовність, дух, душа, духовний потенціал, духовний стан, духовні здібності.*

Постановка проблеми. Головним світоглядним питанням, що стосується цілісного бачення реальності, є її першопричина. Завдяки здобуткам природничих наук до кінця ХХ ст. було визначено три фактори, що визначають суть речей, – матерію, енергію та інформацію. Щодо останньої, то йдеться про молекули ДНК, які зберігають, відтворюють і передають інформацію про кожну живу істоту. Неминуче виникало питання про задум та окремі етапи і ланки його реалізації. Сама Людина з її обдаруваннями і можливостями так і залишилася Великою Тасмницею.

Факти, накопичені останнім часом різними науковими дисциплінами, ставлять під сумнів нібито «непорушні» теорії минулого, якот: дарвінізм, теорію самозародження життя на Землі, загальноприйняте нарахування геологічних епох та ін. Це – повертає людину до Бога. Як зазначили провідні російські вчені Ю.П. Алтухов, Ю.С. Осипов, В.Е. Фортов, минуле атеїстичне століття вкрай згубно відобразилося на розвитку біології, низки природничих наук, врешті-решт на становлення мільйонів людей, образно кажучи, від Ельби до Сахаліна.

Безперечно, роздуми про походження життя, конкретно – людини, тривалий час вважалися прерогативою теології. А сама можливість діалогу з нею щодо питань глибинної сутності людини вважалася не-

припустимою. І, як наслідок, – наявне далеке від об'єктивності розуміння природи людини в усіх без винятку гуманітарних науках.

Стан дослідження. Обравши метою дослідження духовну природу людини, вітчизняні психологи останніми двадцятьма роками з особливим ентузіазмом вивчають проблему духовності та духовного розвитку. Спершу це звернення мало теоретико-аналітичний ознайомлювальний характер та полягало у вивченні й переосмисленні напрацювань зарубіжних учених – психологів і філософів – К.Г. Юнга, Е. Фромма, А. Маслоу, В. Франкла та ін.

Невдовзі гносеологічний аналіз понять духовність, духовні цінності, духовний потенціал здійснили Б.С. Братусь, А.В. Брушлинський, Е.О. Помиткін, М.В. Савчин, В.І. Слободчиков, О.Г. Спіркін, В.Н. Шердаков та ін.; ціннісно-сислової сфери, процесів самодетермінації та самореалізації особистості – Г.О. Балл, М.Й. Боришевський, З.С. Карпенко, В.І. Потапова, В.О. Татенко, О.В. Ткачук; психологічних механізмів розвитку духовних інтенцій – О.І. Зеліченко, В.В. Знаков, В.А. Петровський, Е.О. Помиткін, М.В. Савчин, В.Д. Шадриков та ін.

Водночас особливої уваги заслуговує детальніший аналіз одного із вагомих аспектів дослідження психологічного змісту духовності – теологічно зорієнтованого. Його визначальною особливістю є трактування духовності як сутнісної особливості людської природи, зумовленої її організацією як тіла-душі-духа. Така позиція набула особливої актуальності у працях Б.С. Братуса, В.П. Зінченка, Е.І. Ісаєва, М.В. Савчина, В.І. Слободчикова, Т.О. Флоренської, нашої також.

Мета статті – авторська аргументація точки зору на духовність як онтичну властивість, яка стверджується шляхом інтеграції теоретичних положень, використаних у сучасній психологічній науці за дослідження духовності особистості.

Виклад основних положень. Б.С. Братусь першим на пострадянському просторі проаналізував реальний стан досліджень людини сучасною психологією. Основним аргументом критики стала відносність і міфологічність збудованого психологією власного світу знань про людину, в якому успішно функціонують такі моделі, типи її душевного устрою, як особистість «за Фрейдом», «за Роджерсом», «за Франклом», «людина біхевіористична», «людина гештальтпсихологічна» та ін. В основі кожного такого типу, на думку вченого, лежить міф, власне авторське уявлення й ідеологія душі, які не лише відображають певну реальність, але й активно формують, будують її, співвідносять із відповідними інваріантно-психологічними основами. Проблема таких методологічних орієнтацій, як зауважує дослідник, полягає насамперед у тому, що вони – суть психології міфотворчої, далекої від реальності

культури, від психології культурної. За таких умов психічне життя людини постає як багатоваріантний пасьянс можливих наслідків міфотворення, тоді як уявлення про граничні, кінцеві смисли буття людини, її роль та призначення в цьому світі залишаються поза увагою. Перспективу для психології як науки, на думку Б.С. Братуся, може повернути реальний перехід від гуманітарної парадигми до парадигми есхатологічної, у межах якої життя людини поставатиме як реальний процес повернення, наслідування Христа. Реальний – отже драматичний, часто трагічний, з усіма відступами і падіннями, однак орієнтований життєтворчим світлом і смислом християнської культури [2].

Духовність людини Б.С. Братусь аналізує безпосередньо крізь призму авторського розуміння сутності людської душі, якій, відповідно до православних традицій, надає подвійності буття. При цьому він зауважує, що ця подвійність не означає розколотість її буття на дві частини. Навпаки, воно творить функціональну співвідносну єдність, яка є драматичною, а інколи й трагічною, але саме вона визначає сенс людського життя. На його думку, зазвичай зовнішнє буття душі є предметом дослідження психології, тоді як внутрішнє (дух) – теології. Однак для того, щоб не відбулась підміна психологічного теологічним розумінням, необхідно зважати на одне фундаментальне положення: психічне (сприймання, пам'ять, мислення, особистість і т.п.) існує, діє не заради самого себе, а як апарат, як інструмент досягнення людської суті. У вивченні духовності людини психологія повинна враховувати, а не ігнорувати внутрішнє буття душі, навіть якщо воно не є об'єктом її вивчення, адже у ньому – безпосередня суть людини. Б.С. Братусь спонукає до висновку, за яким у психологію має повернутися не зовнішня сторона душі (бо ж вона ніколи й не виходила з неї), а її внутрішня сторона, її вищі вияви, але не як об'єкт вивчення, а як об'єкт співвіднесення і взаємозалежності, як поле смислотворення, орієнтира руху. Так, на його думку, виникає лінія християнської психології як свідома орієнтація на християнський образ людини, християнське розуміння його сутності і розгляд розвитку як шляху наслідування, наближення до цього образу [2].

Не менш критичними за змістом щодо стану досліджень духовної природи людини в сучасній психології є міркування В.П. Зінченка, який наполягає на необхідності «повернути Дух із вигнання і розпочати, а радше продовжити, перервані дослідження Духовної діяльності, духовних шарів або пластів свідомості» [3, с. 19]. Наголошуючи на складності цієї проблематики для психології як науки, що вимагає експериментальних доказів, дослідник застерігає від можливої профанації з боку науковців і самої психології, і теології, до якої вона звертається

у пошуках відповідей щодо сутнісної природи людини та її розвитку. Справжню евристичну користь для психології може принести лише серйозне занурення в теологію, осмислення її величезного досвіду в пізнанні людського духа. Це осмислення не виключає емпіричну верифікацію даних передань. В.П. Зінченко виокремлює низку феноменів, кожен із яких становить реальність, предмет подальших наукових досліджень психології, серед них: Духовна сфера, Духовна субстанція, Духовний організм, Духовний генофонд, Духовний вимір, Діяльність Духа, Духовне діяння, Духовні здібності, Духовне виробництво, Духовне знаряддя, Духовна майстерня, Духовне начало, Духовний пошук, Духовні вправи, Духовний ріст, Духовний розквіт, Духовна щедрість, пам'ятник Духа, Духовне царство, Духовне життя. Розкриття психологічного змісту останніх є свого роду «підйомом психології по духовній вертикалі».

В.П. Зінченко як прихильник релігійно-філософських поглядів О.С. Мандельштама, П.А. Флоренського, В.С. Соловйова проектує їх міркування на площину власного розуміння сутності духовної природи людини. Так, зокрема, він прагне «психологізувати» їхні думки щодо онтологічного зв'язку між людиною та Богом, можливостей реалізації їх діалогічної єдності. Однією з таких форм є уявлення про так звані медіатори, які водночас є культурними формами. Людина, як вважає дослідник, є творцем і носієм медіаторів, це її «духовне знаряддя», її «духовна майстерня», багатство і досконалість яких є виключно індивідуальними. За допомогою медіаторів людина стає спроможною до спілкування з Абсолютом. До різновидів духовних знарядь належать, на думку В.П. Зінченка, знак, слово, символ та міф. Водночас він змістовно співвідносить власне розуміння суті останніх із християнським уявленням про Боголюдину – Ісуса Христа – та робить висновок про те, що чотири медіатори за походженням пов'язані з Ним і є умовою самої можливості духовного пізнання.

В.П. Зінченко, посиляючись на авторитетні судження О.О. Ухтомського, застосовує поняття хронотопу з метою розкриття взаємовідношення феноменологічного й онтологічного планів розвитку людини. Своєрідністю хронотопу, на його думку, є те, що він поєднує в собі, здавалося б, непеєднане – просторово-часові, в фізичному розумінні цього слова, тілесні обмеження з безмежністю часу і простору, тобто з безконечністю, з вічністю. Перше охоплює усю суворість людського буття, яке врешті-решт «нагороджує» людину смертю; друге – феноменологічність, яка впливає з культури, історії, з ноосфери, від Бога, від Абсолюта, тобто прямує з вічності у вічність з усіма сповідуваними загальнолюдськими цінностями і смислами. Відтак, В.П. Зінченко ро-

бити висновок, що в будь-якому поведінковому чи діяльнісному акті людини простежуються три «кольори часу» – минуле, теперішнє і майбутнє, тобто навіть хронотоп живого руху може розглядатись як елементарна одиниця, зародок (або продукт?) вічності. Звичайно, як зауважує дослідник, хронотоп – це поки що метафора, яка вдало описує живий просторово-часовий континуум, в якому здійснюється розвиток людини і який розуміється як унікальний процес у структурі космосу [4].

Е.І. Ісаєв, досліджуючи проблему духовності в контексті індивідуальності та суб'єктності, співвідносить її зміст з моральністю. Духовність розглядається ним як здатність людини керуватися в своїй поведінці вищими цінностями суспільного життя, наближенням до ідеалів істини, добра і краси. І хоча моральність є лише одним із вимірів духовності, все ж останній є стрижневим, визначальним.

Водночас Е.І. Ісаєв наголошує на тому, що духовність є вищим виявом душі, феноменом індивідуального духа, що, з одного боку, робить людину вільною від усього органічного і неорганічного, а з іншого – накладає на неї відповідальність за прийняття і сповідання вищих цінностей людської культури, за можливість їх реалізації як особистісно значущих імперативів [8].

Прикметною особливістю духовної природи людини на думку М.В. Савчина, якому належить «спроба повернути дух із психологічного екзилу» (З.С. Карпенко), є їх радикальність і багатоспектральність. Останні виявляються в реалізації системного філософського, теологічного та психологічного підходів до проблеми духовного, у сміливій спробі здійснення християнської інтерпретації досягнень психологічної науки, де відповідні філософські і богословські дані ґрунтуються на спадщині святих Отців Церкви. Він розглядає проблему духовності через категорії добра та зла, гріха й спасіння, віри і любові, свободи і моральності та ін. Надаючи духовності онтологічного статусу, наголошує: духовність не є поняттям суто психологічним. А поняття психіки у його традиційному трактуванні не охоплює в повному обсязі духовне, тоді як психіка, психічна реальність є синергетичною системою, основними онтологічними характеристиками якої є якісна невизначеність, цілісність, структурність, єдність актуальності та потенційності, інтенційність, позапросторовість і позачасовість.

Зіставляючи богословські погляди отців церкви на духовну сутність людини з позицією В. Франкла, прихильником позицій якого виступає М.В. Савчин, він наближається до значно глибшого розуміння природи та динаміки духовного життя людини. «Духовне в особистості іманентне її природі і трансцендентне за походженням. Людське буття є індивідуалізоване буття, що центроване навколо духовного

центру, навколо якого ґрунтується психофізіологічне. Духовне є незалежне від психічного. Духовне життя приходить не знизу, воно не народжується грою людської уяви, не виникає лише від бажання людини чи крику душі. Духовність не є елементом океану несвідомого, воно є елементом тільки свідомості. Духовність є надсвідомим людини. Пласт надсвідомої духовності («Божої іскри») вміщує джерела і корені всього усвідомлюваного та неусвідомлюваного. Духовності, на думку вченого, властивий момент виходу за межі себе. Духовність – це вищий момент людської індивідуальності. Людина, що звернулася до Бога, здатна розірвати егоцентричне коло абсурдності, обмежене смертю індивідуального життя, надати йому високого сенсу. Духовність – це порив душі людини до вищого, ідеального, позаземного. Тільки цим шляхом людина може дістатися до найістотнішого сенсу свого життя і цим досягти високої душевної гармонії, найвищої радості буття [6, с. 187, 188].

Для характеристики духовної природи людини М.В. Савчин увів поняття «духовний потенціал», інтегральними показниками якого є: віра в Бога, у Божу Благодать, щира молитва, трансцендентування, відсутність контакту з чорними силами; особистість займає позицію Добра (творює добрі справи, уникає гріховності, сама не творить зла); людина творить любов, відкрита іншим людям; дбає про внутрішньо-особистісну гармонію; живе у мирі з собою та світом, у душі відчуває спокій (у неї відсутні сильні як негативні, так і позитивні переживання); у людини відсутні негативізм, нейротизм, психопатії, акцентуації; її життєдіяльності притаманна конструктивність, продуктивність і творчість; особистість не тільки розумна, але й мудра, вона орієнтується у вічних цінностях [6, с. 154–155]. Так автор спонукає до висновку про те, що духовність як вищий вияв особистості проявляється у здатності людини переживати Божественну благодать, у трансцендентності свідомості, свободи та відповідальності, світлості розуму, чистоті помислів, духовній рефлексії.

Співзвучними за змістом є дослідження духовної природи людини В.І. Слободчиковим. Духовність, на думку В.І. Слободчикова, входять до родових ознак людського способу життя, оскільки людині дані від Бога певний спосіб тілесного існування, особлива форма душевного життя та інтегруючий людську реальність принцип духовного буття. Духовній іпостасі людини належить системотвірна роль і на рівні існування людини як такої, і на рівні її взаємодії з іншими. Духовна іпостась є тим, що пов'язує окремого індивіда як суб'єкта психічної діяльності і особистість з усім людським родом в повноті його культурного та історичного буття. Дух – любов до якості і воля до досконалості у всіх царинах життя, а тому саме духовне буття може

бути визначене й описане лише в його значенні для людини і в його дії на людину.

Тлумачення духовності тут змістовно співвідноситься із розумінням духа. Духовність суб'єкта, індивідуальний дух є відповідальним прийняттям і прагненням до вищих взірців людської культури; переживанням моральних норм співжиття як внутрішнього «категоричного імперативу»; засвоєнням вищих цінностей родового буття людини як своїх власних. Людина є духовною настільки, наскільки об'єктивний і абсолютний дух стали її суб'єктивним (індивідуальним) духом. І саме тому духовність виявляє себе і стає способом людського життя тоді, коли людина вступає в особисті взаємини з Богом – воістину достеменною основою усього буття людини і всього Універсуму.

В.І. Слободчиков зважив на три різні грані індивідуального духа, прояви яких творять відповідні рівні людської реальності, а саме: особистісне (цілісне), індивідуальне (одиночно-унікальне) і універсальне (родове) буття. Передумовою функціонування індивідуального духа, на його думку, є душевне життя, яке сприяє реалізації духовності. Душевні здібності, механізми душевного життя виступають органами становлення і способами реалізації духовності в напрямі Безконечного та Абсолютного.

Духовність постає ціннісною характеристикою явищ людської культури, внутрішнього світу особистості, яка характеризує насамперед смисловий аспект життя кожної окремої людини. Духовність як внутрішнє пізнання, внутрішній пошук своєї самості спонукає людину до знаходження відповіді на питання – чому вона живе, яке її призначення в житті, що є добро і зло, істина і помилка, красиве і потворне та ін. [7, с. 383].

Т.О. Флоренській належить спроба «захисту» та «відстоювання права» на існування в межах психології християнсько-антропологічного підходу до розуміння людини. Вона вказала на методологічну деформованість науки психології, адже розпочинаючи як наука про душу, в процесі розвитку вона стала рівнятися на принципи і методи фізики, хімії, біології. Як гуманітарна наука, вона зобов'язана була пізнавати внутрішній світ людини, світ, який не можна виміряти, обчислити, відтворити. Однак ця неспроможність не є підставою для заперечення об'єктивності існування внутрішнього світу. Для серйозного вченого видимість явища зовсім не є обов'язковою ознакою його існування. Ми бачимо і чуємо далеко не все, що безперечно існує: так, наше око має обмежену здатність зорового сприймання у вузькому діапазоні довжини хвиль; те ж стосується слухового сприймання. А тому говорити: «Душі немає, тому що її не видно» – це те саме, що уподібнитися сліпому і глухому, який заперечує існування світу. Та-

ким же неспроможним є аргумент невидимості під час заперечення буття Бога.

А ще – душа прагне до духа, прагне зустрічі з ним і лише в єднанні з духом знаходить повноту і радість життя. Коли дух покидає душу, вона страждає і всіма силами намагається здолати труднощі та перешкоди, щоб знову воз'єднатися з духом. Особистісні проблеми людини, на думку Т.О. Флоренської, є, власне, констатацією порушення союзу душі та духа. Вона означає декілька моделей таких порушень. Зокрема, у випадку спроби душі обрати керівну функцію в сутнісному бутті людини, повністю ігноруючи дух, людина перетворюється в раба свого тіла і втрачає власну гідність. То ж сповідуючи християнську традицію розуміння людини, можна провести глибоку символічну аналогію між триединою організацією людини – тіло-душа-дух – та визначальними храмовими частинами – двір (притвор), святилище (храм) та «святе святих» (вівтар).

Духовне Я людини має конкретні форми вияву. Це зокрема совість як голос Бога в душі людини, як вістка, що йде від Бога (на яку може дати, а може і не дати згоду людина), як моральна інтуїція, яку можна розвинути і таким чином наблизитися до реалізації в собі потенційного духовного «Я». За змістом веління совісті відповідають десять заповідей Біблії. І власне в їх порушеннях можна вбачати основну причину духовного руйнування особистості і суспільства в цілому. Ще одним виявом духовного Я є творча інтуїція, яка виявляє індивідуальність та безсмертність людини. Особливою формою прояву духовного Я, в контексті християнського життєздійснення є здатність до самопожертви, що в особливий спосіб засвідчує моральний обов'язок людини. Як наголошує Т.О. Флоренська, людська духовність проявляється в простих повсякденних справах і вчинках, у здатності відчувати й усвідомлювати гармонію і красу, бачити диво в кожному вияві життя.

Оскільки духовність, духовне Я не може бути предметом наукового дослідження, хоча факт його існування є незаперечним, то одним із способів його пізнання є творення діалогічної реальності, в межах якої реалізується можливість наблизитись до духовного Я і у собі, і в іншій людині. Основними умовами реалізації діалогу є домінанта на співбесіднику та позазнаходжуваність. Домінанта на співбесіднику – це безроздільне, всеціле звернення до нього, аж до самозречення. Стосовно ж свого духовного Я така всеціла зверненість відкриває духовні сили, мудрість і любов. Що ж стосується позазнаходжуваності, то вона у своїй суті передбачає відчуття і розуміння існування дистанції, яка відділяє творіння від Творця. Це, своєю чергою, породжує віру в іншу людину, надію на її духовне преображення і любов до кожного, як до себе самого [9].

Представленість духовності як духовного «Я», Сутнісного «Я» в психічній організації людини проаналізована у працях А.Ю. Агафонова, М.Ю. Колпакової та у вже згаданих вище В.В. Знакова, М.В. Савчина, Т.О. Флоренської. Так, А.Ю. Агафонов розглядає духовність у контексті психологічної теорії смислу як окремий смисловий вимір існування людини. Людина, на його думку, є поєднанням чотирьох смислових сфер – біосфери, когнітивної, соціальної, духовної – в континуумі простору і часу, в об'єднаному континуумі їх атрибутів [1, с. 128]. Духовна сфера є сферою існування людини як індивідуальності, коли вона є фактично причиною самої себе, творцем, який розширює межі власного світу, а отже і дійсності, художником перед полотном свого життя. Зміст індивідуальності утворюють особливі духовні смисли: екзистенціальні, – включно зі смислом життя, смислом творчості, смислом страждання, любові тощо, та релігійні, тобто ті, які є водночас і трансуб'єктивними і трансперсональними [1, с. 115]. Мета духовної активності особистості – творчість [1, с. 130], яка незалежно від того, в чому проявляється, робить людину по-справжньому вільною [1, с. 115].

Більш образно про духовне начало висловився М.В. Савчин. На його думку, «Сутнісне «Я» подібне на насінину, з якої може вирости дерево, і воно в людини є від народження. Це Сутнісне «Я» акумулює запас духовно-психічної енергії, вміщує програму індивідуального життя. Цю програму можна назвати долею. Оскільки ж програма накреслена лише «контурно», людина може впливати на її реалізацію [5], внаслідок чого розвивається індивідуально неповторне особистісне Я» [6, с. 150]. У своєму розвитку Сутнісне Я проходить дві стадії. Перша пов'язана з розвитком рефлексивності і довільності, виділенням «Я» зі світу. Інша –зі «справжнім» (живим) знанням, яке отримує «Я», переживаючи свій досвід.

На Духовне «Я» як голос вічності в душі людини вказує Т.О. Флоренська, наділяючи його творчою та спрямовувальною функціями. Духовне «Я» людини, на її думку, суттєво різниться від наявного або емпіричного «Я», що становить систему її психологічних характеристик. Духовне «Я» здатне здійснювати керівництво життям людини залежно від взаємовідносин між наявним «Я» і духовним «Я» [9, с. 13]. Власне, це керівництво реалізується посередництвом моральної інтуїції – совісті, що є голосом духовного «Я» в житті людини.

Висновок. Сучасна психологія, діалогічно зорієнтована на пошуки методологічних засад дослідження природи людської особистості, зробила значний крок у напрямі пізнання її сутнісних, онтичних характеристик. Свідченням цього стало методологічне створення обра-

зу людини як духовної істоти, яку репрезентує комплементарна єдність трьох іпостасей – тіло, душа, дух, що знаходять своє життєствердження у двох площинах духовної самореалізації людини – горизонтальній (навколишня дійсність) та вертикальній (трансцендентальна реальність).

---

1. Агафонов А.Ю. Человек как смысловая модель мира. Прологомены к психологической теории смысла / А.Ю. Агафонов. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ – М», 2000. – 336 с.

2. Братусь Б.С. К проблеме нравственного сознания в культуре уходящего века / Б.С. Братусь // Вопросы психологии. – 1993. – № 1. – С. 6–13.

3. Зинченко В.П. Культурно-историческая психология: опыт амплификации / В.П. Зинченко // Вопросы психологии. – 1993. – № 4. – С. 15–19.

4. Зинченко В.П. Предмет психологии? Подъем по духовной вертикали / В.П. Зинченко // Человек. – 2001. – № 5. – С. 5–23.

5. Орлов А.Б. Личность и сущность: внешнее и внутреннее Я человека / А.Б. Орлов // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 5–18.

6. Савчин М.В. Духовний потенціал людини / М.В. Савчин. – Івано-Франківськ: Вид-во «Плай» Прикарпатського університету, 2001. – 203 с.

7. Слободчиков В.И. Реальность субъективного духа / В.И. Слободчиков // Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – С. 380–395.

8. Слободчиков В.И. Основы психологической антропологии. Психология человека: введение в психологию субъективности / В.И. Слободчиков, Е.И. Исаев. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.

9. Флоренская Т.А. Диалог как метод психологии консультирования (духовно ориентированный подход) / Т.А. Флоренская // Психологический журнал. – 1994. – Т. 15. – № 5. – С. 44–55.

Климишин О.И. Духовность как онтическое свойство человека

Представлена аргументация понимания духовности как онтического свойства человека путем анализа и синтеза теоретических положений исследования духовности личности в современной психологической науке.

Ключевые слова: личность, духовность, дух, душа, духовный потенциал, духовное состояние, духовные способности.

Klymyshyn O.I. Spirituality as ontic property of a human being

The article presents reasoning perspective on spirituality as an ontic human property through the analysis and synthesis of theoretical positions of spiritual personality investigation in modern psychological science.

Key words: personality, spirituality, spirit, soul, spiritual potential, spiritual condition, spiritual abilities.